

PÕLLUMAJANDUSPOLIITIKA EDASPIDISED SIHTJOONED JA ABINÕUD TOOTMISE INTENSIIVISTAMISEKS

A. Ratt

Eestis hakkab välja kujunema läänelik demokraatlik riik ja ühiskond. Koos sellega läänest tulev suurlinnade turumajanduse kultuur toob enesega kaasa eesti omapärase kultuuri ja vaimu nivelleerimise.

Et inimesed suudaks majandada demokraatlikku ühiskonda, peavad nad ise olema demokraatlikud. Demokraatia sünnib just vaatluste, võrdlemise ja kompromissi abil. Ei saa taotleda mõistmatut eneseõigustust ja teiste alavääristamist, mis vastandub tõelisele eetilisele maakultuurile. See suurlinlik turumajandus, mis riigivõimul võimaldas jätta tagaplaanile maamajanduse kultuurmaailmavaate ja mis pidurdab üksikisiku ja rahva vaimset ja kõlbelist täiustumist, sünnib põllumajanduspoliitikas välja tooma kindlad sihtjooned.

Eesti rahva elu ja tuleviku kindlustamisel, eriti rahva toitlustamisel, tema majandusliku jõukuse ja arvukuse tõstmisel ja tervise hoidmisel ning selleks, et põllumajandus annaks tööd ja äraelamisvõimalusi kõigile, kes seda teistel aladel ei leia, tuleb riigil põllumajanduslikku tootmist korraldada ja maaelu juhtida selliselt, et oleks kindlustatud tootmise tõus, rahvas toidetud ning maaelanikkond kindlustatud tööga. Riigikogu ja valitsuse ülesandeks on kindlustada abinõud põllumajandusliku languse likvideerimiseks. Võrreldes 1994. a. tootmist 1938. a. seisuga, tuleb tõdeda, et elaniku kohta arvestatult on langenud nii toiduteravilja kogusaak kui loomakasvatussaaduste toodang. Kui võtta 1938. a. seisuks 100 %, siis on 1994. a. toodang ühe elaniku kohta alljärgnev: toiduteravili 26 %, sealhulgas rukis 19 % ja nisu 44 %, kartul 43 %. Lihatoodang moodustas ühe elaniku kohta vastavalt 86 % ja piimatoodang 59 %. Samal ajal oli veiste arv 70 % ja lehmade arv 52 % 1938. a. tasemest. Eesti ei kindlusta rahva toitmist oma toiduteravilja, liha ja piimaga. Liha tootmisel oleme seal, kuhu meid Euroopa Liidu maades on paigutatud. Hakkame liha sisse tooma. 1,5-miljonilise Eesti elanikkonna toitmiseks vajame aastas 82 500 t liha (55 kg inimesele). Maailma elanike keskmiseks liha tarvituseks on 82 kg. Välismaalt toodud liha on külmuhoones seisnud pekine produkt, mis nüüd soodsalt ühele väikesele banaanivabariigile sokutatakse.

Igale arukale inimesele peaks olema selge, et tuleb lõpetada välisriikides subsideeritud ja eksporditoetusega toidukaupade tollimata sissevedu Eestisse. See tõrjub kõlvatu konkurentsi teel siseturult Eesti tootjad. Seni kuni meie riik ei ole suuteline oma põllumajandustöötajat subsideerima ja talle eksporditoetust maksma, ei ole ka meie talud võimelised importkaupadega konkureerima. Tuleb lõpetada kunstlikult alandatud hindadega välismaise kauba tulek Eesti turule.

Põllumajandussaaduste tootmise suurendamine ja nende konkurentsivõime tõstmine turustamisel tuleb saavutada mullaviljakuse tõstmise, kultuurpindade laiendamise ja põllumajandussaaduste tootmise ratsionaliseerimisega, eeskätt omahinna alandamise ja saaduste kvaliteedi parandamise teel.

Kultuurpindu laiendatakse seni kasutamata maade arvel. Tootmise ratsionaliseerimine taotleb pidevat toodangu tõusu ja tootmiskulude alandamist kulusid säästvate ja saaki kindlustavate vahendite kaudu. Samuti toodangu ja selle töödeldud saaduste kvaliteedi tõstmist turu nõudmiste rahuldamiseks ning korrastuslikult otstarbekohast tootmist ja turustamist.

Toodetavaile põllumajandussaadustele tuleb hoida siseturgu ja avardada ning kindlustada välisurgu. Ilma küllaldase ekspordita ei suuda meie põllumajandus täita talle pandud lootusi ja ülesandeid Eesti rahvamajanduses. Seepärast peavad põllumajandusettevõtted tootma ka ekspordiks. Ekspordil võivad tulla arvesse eeskätt linakiud, seemnekartul, kõrsheinaseemned, kala, liha ja piimatooted, samuti ka puit ja puidutooted.

Põllumajandussaadustele siseturu kindlustamine ja välisurgude avardamine toimub peale põllumajanduse konkurentsivõime tõstmise saaduste omahinnas ja kvaliteedis üldise turustamise ja kaubanduse ratsionaalse korraldamise, siseturu kaitsmise ja hoidmisega omamaa toodangule, esijoones esmajärgulistele tarbekaupadele, ning välisurgude hoidmisega meie põllumajandussaadustele soodsate välislepingutega, teiseks mõõdukate hindade

kindlustamisega meie tootmisoludele sobivatele saadustele, kuni on saavutatud tootmise rahuldav konkurentsivõime. Hinnakindlustust tohib tarvitada vaid neil eksportsaadustel, millel on eeldusi kujuneda konkurentsivõimeliseks tootmise ratsionaliseerimise teel.

Üleminekul uuele tootmissüsteemile on vajalik käsitleda tootmisvormide ümberkorraldamisega seonduvaid maakorralduse küsimusi ja optimaalse tuleviku põllumajandusettevõtte, talundi suurust. See ettevõtte peab olema mitte ükski äraelamiskohaks, vaid eeskätt turunõuetele vastavalt tootmisvõimeline tuluallikas, mis toodab põllumajandussaadusi mitte ainult sisemaa tarbeks, vaid ka ekspordiks. Harrastuspõllupidamine (suhkrupeet jt.) olgu iga majandi tootmise tulukuse ja tasuvuse küsimuseks. Bioloogilist maaviljelust (meil nimetatud mahemaaviljeluseks) ei ole õige soovitada kui põllukultuuride kasvatamise peamist viisi. Ei ole õige seda üldse riikliku põllumajanduse programmiga kellelegi peale suruda.

On tarvis kiirendada maa- ja põllumajandusreformi. Ei ole saladuseks, et suur osa maast läheb reformi käigus linnainimese valdusse, kel ei ole oskust ja kindlat tahet põllumajanduslikuks tootmiseks. Riik peab andma pikaajalist laenu neile, kes soovivad talumajapidamist rajada, ja maksma kinni maa väärtuse neile, kes ei ole suutelised või ei soovi talu rajada.

1939. a. oli Eestis 139 854 talu üldpindalaga 3 179 400 ha ja keskmise suurusega 23 ha. 1993. a. oli Eestis 8355 talu üldpindalaga 218 900 ha, aastaga tuli juurde üle 1500 talu. Kokku oli 1. I 1994. aastal 10 151 talu, neil oli maad 252 300 ha, sellest põllumajandusmaad 210 300 ha. Keskmiselt on talul haritavat maad 13 ha. Talusid haritava maaga 30...50 ha oli 387 ja üle 50 ha – 41. Teraviljasaak oli 1994. a. taludes 216 700 t, s.o. 23,3 % kogu teraviljasaagist. Talud andsid umbes veerandi põllukultuuride toodangust. Loomakasvatuse osa oli väiksem. Taludes oli 1994. a. 39 600 veist, neist 22 300 lehma, 21 800 siga, vastavalt 10 % kogu lehmadest, 4 % sigadest, 14 % lammastest ja 18 % hobustest. Keskmise talu rahaline sissetulek oli 1993. a. 71 300 krooni, väljaminek 65 500 kr. Talu sai oma sissetulekutest loomakasvatusest 38 %, taimekasvatusest 16 %, taluväliselt ja muudest allikatest 27 %. Väljaminekute struktuur oli 1993. aastal järgmine: ülalpidamiseks 21 %, taime- ja loomakasvatusele 14 %, põllumajandustehnika soetamiseks 21 %, võlgade tasumiseks 27 %, elektrile, gaasile, kütusele 17 %. Keskmise talu rahalise sissetuleku ja väljamineku vahe oli 1993. aastal 5,8 tuh. kr., s.o. 483 kr. kuus. Eestis oli 1994. aastal vaid 4000 tootmistalu, tööpuudus on aga maal suurem kui linnas.

Tootmisstruktuuri sihtjooned põllumajandusprogrammis peavad andma konkreetse kvantitatiivse kava üksikute saaduste hulga, nende tarvituse ja turustamise kohta. Alljärgnevalt mõned põhilised mõtted tähtsamate tootmisharude kohta.

Taimesaaduste tootmine. Taimekasvatus peab rahuldama rahva toitlustuse ja loomakasvatuse nõuded. Toiduteravilja (rukis, nisu) ja kaunvilja ning õlleodra omatoodang peab rahuldama sisemaa vajaduse. Loomakasvatuse tarbeks tuleb toota eeskätt proteiini-rikkaid söötasid, liblikõielisi heintaimi, segavilja (söödateravilja segus kaunviljadega) ja kaunvilju (hernes, vikk, uba). Riikliku kokkuostu korraldusega tuleb hoida viljahind niisuguse tootmiskulu piirides, mis virgutab teravilja kasvatajaid tootmiskulude alandamisele ja võimaldab toota mõõduka kasumiga. Siin on valitsuse riiklik teraviljapoliitika teinud suuri eksisamme.

Eesti tarvitab aastas umbes 70 000 tonni nisu. 1. juulil 1993. a. oli nisu varuks 83 000 tonni, sellest saadi viljaabina teistest riikidest 75 000 t, millest USA-st 24 000 t hinnaga 168 \$ tonn. USA pakkus meile 25 mln. dollarit laenu, et ostaksime nende nisu. Põllumajandusministeerium ütles ära. Nüüd on mõned tegelased kritiseerinud Põllumajandusministeeriumi. Ei mõista neid inimesi, kes tahavad Eesti riiki kõigest hingest laenudega koormata, et lastele jääks võimalikult suurem võlakoorem.

Rukist oli 1993. a. varuks 68 000 t, aastane vajadus on 70 000 t, seega rukki kokkuostu uuest saagist ei peetud 1994. a. vajalikuks. Rukkitonnist maksti tema kokkuostul 1210 kr., Kanada turul maksab rukis 1050 kr. Riigi ebaõige teraviljapoliitika suretas 1994...1995. aastal rukkitootmise peaaegu välja. Riigi Viljasalv on võlgades, põllupidajaile ei suudeta maksta.

Agrotehniliselt on teraviljakasvatuse tähtsamaks ülesandeks saagi tõstmise ja selle stabiilsuse kindlustamine, samuti ka kvaliteedi parandamine.

Eestil tuleb omatarvidus rahuldada ka juur- ja köögiviljade ning heinaseemnete osas. Eriliseks ülesandeks on ristiku seemnekasvatuse arendamine omatarbeks. Selleks tuleb soetada nõuetekohaseid hoiuruume ja toetada krediteerimisega konservi- ja mahlatehaseid. Kartulikasvatus peab rahuldama siseturu vajaduse söögi-, sööda- ja tööstuskartuli järele. Haigustevara seemnekartuli eksporti tuleb soodustada. Tuleb edendada eriti söögikartuli paremate sortide aretamist.

Linakasvatus peab täielikult rahuldama sisemaa linakiu- ja seemnevajaduse. Need on ka meie tähtsamad eksportkaubad. Linakasvatust tuleb tõsta tänapäeva intensiivtootmise tasemele kogu koristuse ja töötlemise tööde täieliku mehhaniseerimisega. Tuleb edendada oma lina sordiarevist.

Loomasöötade toodangu suurendamiseks ja omahinna alandamiseks tuleb tõsta ja kindlustada söödataimede saagikust, rohumaade rajamist ja uudismaade ülesharimist, eriti liblikõieliste heintaimede kasvatamist heinaks ja siloks.

Loomasaaduste tootmine. Piimakarjapidamine jääb ka edaspidi esikohale kui meie looduslikele oludele kohane loomakasvatusharu. Tuleb arendada piima ümbertöötamist, eeskätt eksportsaaduste tootmise eesmärgil – piimapulbri ja konservpiima näol. Tuleb tõsta toodangut ja alandada piima omahinda tugeva söötmise ja toodangule vastava bioloogiliselt täisväärtusliku söödaratsiooniga.

Seakasvatust tuleb arendada peekoni kvaliteedi tõstmise teel, lambakasvatust meile sobiva lambatõu kaudu. Tuleb tõsta omamaa lambakasvatussaaduste, villa ja nahkade kvaliteeti. Siseturg tuleb kindlustada kodumaise väärtusliku villa ja nahkadega.

Põllumajandussaaduste turustamine. Ilma põllumajandussaaduste turustamise ja ekspordita ei suuda Eesti põllumajandus täita talle pandavaid ülesandeid Eesti rahvamajanduse olulistes huvides.

Turustamise korraldamise sihiks on suuremale toodangule stabiilse sise- ja välisturu võitmine ning tootjale võimalikult soodsate hindade tagamine. Selleks on vaja kvaliteetset kontrollitud standardkaupa, mille omahind kindlustab nende konkurentsivõime turul, sisetöötatud turgude ühtlast aastaringset varustamist, hästi ja minimaalsete vahetalituskuludega töötavat ostu-müügi korraldust. Tuleb leida välisturge ja neid alal hoida püsivate kaubalepingute sõlmimisega. Põllumajandussaaduste eksport tuleb korraldada hästi juhitavate ühistegeliste keskorganisatsioonide kaudu, kus kasum jääb tootjate kätte, kes oleks ühtlasi saaduste ümbertöötajaks ja turustajaks.

Üldised agraarpoliitilised küsimused. Põllumajandusprogramm peab andma sihtjooned ja põhimõtted ka üldistes agraarpoliitilistes küsimustes, nagu krediit, tollitariifid, hindade kindlustus ja dotatsioon, maksed, agronoomiline nõuanne ja uuringud ning katsetöö.

Põllumajanduse krediteerimine peab toimuma pikaajaliste ning madala protsendiga laenudega. Arvestades meie madalat tootmistaset tuleb põllumajandust maksustada väikse maamaksuga ja soodustatud tulumaksuga tegelikult kasumilt.

Ei või teha illusioone selles, et vaba turumajanduse tingimustes puhkeb Eesti põllumajandus õitsele. Maailmaturu põllumajanduse konjunktuuri arvestades tulevad paremad päevad kätte väga raskelt ja seda ainuüksi teiste rahvamajandusharude ja kooskõlastatud tegevusega, millele peab lisanduma aastatepikkune põllumehe töö, algatusvõime ja oskused. Tähtsaimaks edu teguriks tuleb lugeda põllumehe erahuvi, mis baseerub tootja põllumehe isetegevusel ja organiseeritud ühistööl. Talude tootmisvõimeliseks kasvamine on pikaajaline protsess, mille kestel ei või enne vana lammutada, kui uus on kasvanud täiejõuliseks. Tähtis on kõigiti soodustada põllumehe isetegevust, kutselist ja kultuurilist arengut.

Järeldsõna. Taasiseseisvunud Eesti riigi kujunemisel on oluliseks probleemiks kodumaise tootmise töövõimeliseks tõstmine. Kahe-kolme aastaga on arenenud kaubandus, turism ja teenindussfäär. Põllumajanduses seevastu aga jätkub laostumine ja tootmise langus. Turunduslik kolhoositootmine ei ole talumajandusele jõukohane, seal valitseb suuresti naturaalne ühe-kahe lehma pidamine pere ülalpidamiseks. See on valitsuse senise tasakaalustamata linliku turu- ja tulupoliitika tagajärg. Valitsus räägib küll põllumajanduse edasiminekest, kuid tegelikult on maaelu ja regionaalpoliitika järjekindlalt unarusse jäetud. Seda tõestab raha ja kapitaalvahutuste koondamine suurematesse linnadesse. Eelmise aasta statistika kohaselt tehti 85 % kõigist Eesti investeeringutest Tallinnas. 1991. aasta tasemega võrreldes oli põllumajandussaaduste toodang 1994. aastal vaid 61 %. Endiste majandite

baasil moodustatud põllumajandusettevõtted andsid ainult 36 % ja talundid 14 % põllumajanduse kogutoodangust. Põllumajanduse osatähtsus sisemajanduslikus koguproduktis vähenes 1994. a. võrreldes 1991. aastaga 1,8 korda. Tootmise allakäik põllumajanduses on kaasa toonud väliskaubanduse negatiivse saldo. Olulisel määral kujundab Eesti avatud turu olukorda arenenud riikide (Rootsi, Taani, Soome jt.) proteksionistlik turg põllumajandus-saaduste ja toodete suhtes ning sellest tulenev ületoodangu kõlvatu konkurents Eesti siseturul.

Tõenäoliselt pole võimalik toidulauda orienteerida välisriikide odavale ületoodangule, nagu seda senised valitsused on püüdnud teha.

Eestis on ligi miljon hektarit põllumaad. Sellest 0,3 mln. ha on söödis, kasutamata ja võsastumas. Ülejäänud põlde viljeldakse valdavalt väheintensiivselt, võiks öelda, naturaalmajanduslikult. Arvutused näitavad, et põhisaadustel (teravili, piim, liha ja munad) on tootjahinnad Eestis 10...15 % madalamad nivoost, mille puhul tasub raha tootmisse investeerida. Et Euroopa Liidu riikide ja USA ning Kanada vastavad tootmishinnad on kaks kuni neli korda kõrgemad, ei saa meie põllumehed rääkida kallist tootmisest ega konkurentsivõime puudumisest. Väljapääs on rakendada ka Eestis Euroopa Liidu turukorralduse põhimõtteid, s.o. kaitsetolle ja toetusi.

Seni on lõpule viimata maareform. Kui reformi oluliselt ja otsustavalt ei kiirendata, on võimatu ette kujutada, mis saab Eesti põllumajanduslikust maast. Kui senise põllumajanduspoliitika tulemusel võis juba möödunud aastal näha küllalt palju rohtukasvanud põlde, siis on ette teada, et eeloleval aastal võib olukord veelgi halveneda.

Kui maa ei lähe tsiviilkäibesse ega saa haritud, peavad meie maaorganisatsioonide liikmed põllumajanduse ja üldse maaelu tulevikku üsna tumedaks.

Eelmise Riigikogu koosseisu ajal koostati regionaalpoliitika kontseptsioon. Kahjuks ei tööta see kuigi hästi.

Seni pole kindel, kas riik kavatses toetada tehnilise ja sotsiaalse infrastruktuuri väljarendamist piirkondades, kus see täielikult puudub või on vananenud, või jätab ta selle tegemata.

On vaja seadust talu kui elamisviisi ja tootmisvormi määratlemiseks. Maarahva Kongress avaldas rahulolematust põllumajanduse vajaduste ignoreerimise üle riigieelarves. Riik võtab riigiettevõttelt küll omanikutulu, kuid ei vastuta ettevõtte võlgade eest. Samal ajal võetakse põllumajandusele antavate laenude eest ebatavaliselt kõrget intressi. Kongress nõudis tulu- ja maksupoliitika muutmist põllumehesõbralikuks ning tegi selleks konkreetseid ettepanekuid, kuid neile ettepanekutele pole ei Riigikogu ega valitsus tähelepanu pööranud.